

مسئولیت متن و شکل بدوش نویسنده مضمون میباشد، عقیده نویسنده لزوماً نظر افغان جرمن آنلاين نمی باشد

۲۰۱۸/۰۵/۱۴

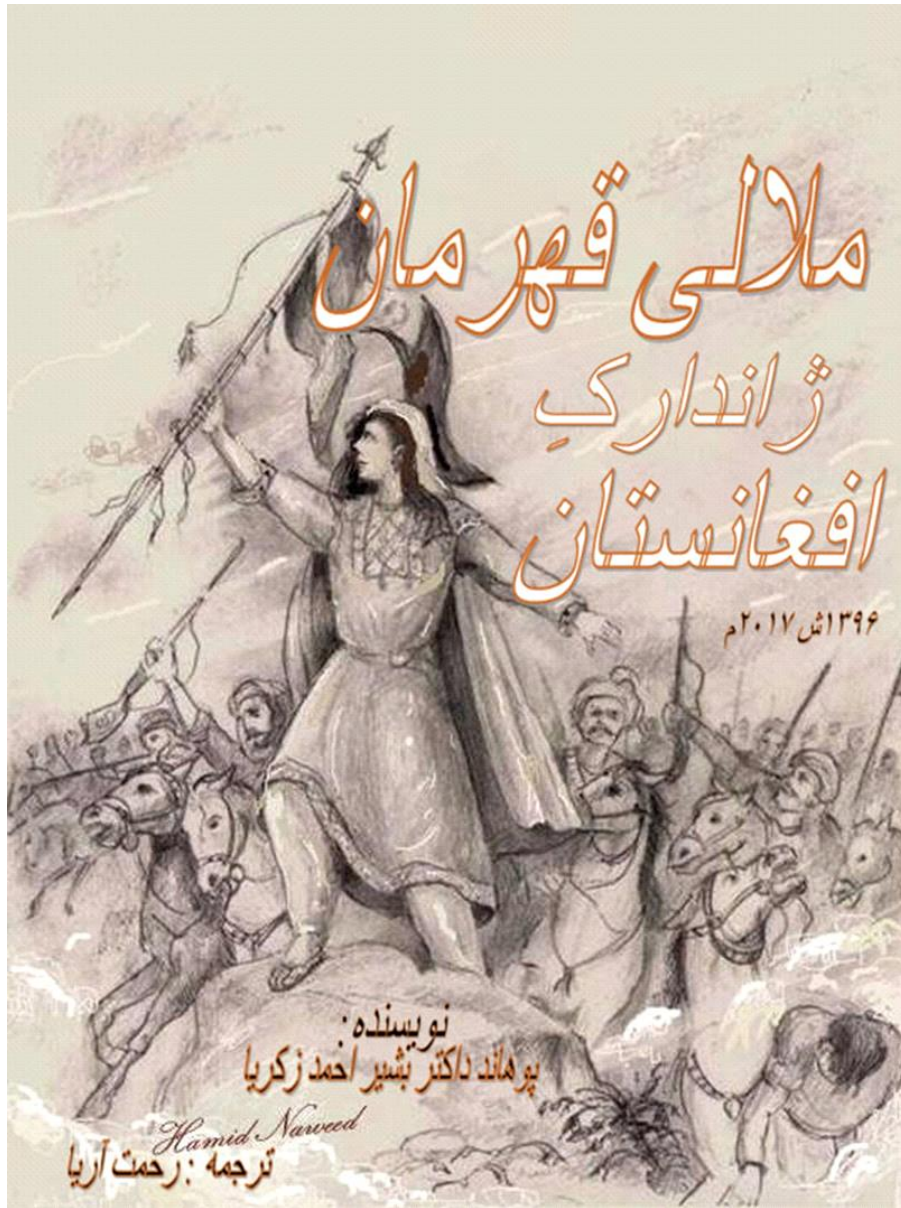

پوهاند بشیر احمد زکریا

ترجمه: رحمت آریا

ملالی قهرمان

ژان دارک افغانستان
ناول تاریخی

د پانو شمیره: له ۱ تر ۸

افغان جرمن آنلاين په درنیت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de

یادونه: دلیکنی دلیکنیزې بنې پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له رالیرو مخکې په خیر و لولئ

پسگفتار

۱. بعد از صحبت در باره فلسفه تاریخ میخوام بر ضرورت گفت و شنود «دیالوگ» و بحث روشنی بیاندارم:
 - الف) بین موجود انسانی و طبیعت،
 - ب) میان انسانها،
 - ج) میان فرد انسان و جامعه وی،
 - د) میان تمدنهای انسانی،
 - ه) در باره فلسفه تواریخ ملتها و تمدنها و
 - ی) در باره مسیر آینده ملتها و مدنیتهای.

گفت و شنود و بحث انسان با طبیعت

انسان بدون در نظر داشت منبع پیدایش آن به اثبات رسانده است که در مقایسه با سایر مخلوقات آگاهی بی نهایت زیاد دارد. چنین به نظر میرسد که آگاهی انسان هم بصورت افقی و هم عمودی تکامل یافته است. انسانهای که تکامل ذهنی عمودی دارند به بلندترین درجات بالا بطرف آگاهی کیهانی صعود کرده و در پهنه ژرف روانی آن پریده اند حال آنکه ساینس و تکنالوژی در جهان گرایی حتمی الوقوع، آگاهی خود را بطور افقی درعالم کبیر و عالم صغیر گسترش میدهد. انسان نخست خود- آگاهی فزینی، آگاهی از گذشته، زمان موجوده و آینده را به دست آورد، انسان نه تنها اینکه گذشت زمان را منحیث گذشت شب و روز فراگرفت بلکه جریان زمان و مفهوم زمان را در زمینه کتله و حرکت درک کرد و آنرا به شکل سمبول ها، افکار و احساسات بیان کرد و از عواقب عمل خود آگاه شد. نفوق انسان را اکثر ادیان طی هزاران سال بالای سائر مخلوقات تمجید و تعریف کرده اند و درین اواخر علوم مثبتة انسان را در رفیع ترین قلعه هرم تکامل جا داده و انسان با همین ساینس و تکنالوژی است که خود را ارباب کره زمین ساخته است. بزرگترین امتیاز انسان طرز فکر نمادین یا سمبولیک او، قدرت مفهوم آفرینی او و قوه تخیل آفرینشگر و سازنده اوست. انسان به بسیار زودی قانون علیت را از طبیعت آموخت. انسان با توانایی خود که آواها و صداها را به وسائل پیچیده تأمین ارتباط مبدل ساخت توانست زبان را ایجاد کند و همین زبان بود که او را به 'سپهر' میتافزیک "دنیای از نظریات" صعود داد. بنابر این است که انسان نه تنها عناصر مادی در اشیای پیچیده شد بلکه مهمتر از همه از اراده آزاد خود و از قدرت خلاقیت نظریات نوین خود آگاه شد. این موجود یا بیان دیگر موجود ممتاز و اعلائی تکامل یافته با داشتن چنین آگاهی، خود را به چنان یک موجود روحانی مبدل ساخت که تا کنون به «جیا» یا خالق طبیعت نیاز دارد. وقتیها بوده که با او رابطه برقرار شد تا احساساتش را مجدداً خاطر جمع سازد و حکم طبیعت به وی بدون اینکه سلامت عقلی خود را از دست دهد برایش احساس اطمینان می دهد. این هم گفته شده که هر قدریکه انسانها از خدا و طبیعت دور شوند به همان اندازه آشفته و مشوش، غیر مصؤون، سراسیمه و پریشان میگردند؛ اغلب اوقات انسان با طبیعت صلح و آرامی می یابد. زمانیکه به تفکر و عبادت می پردازد وی بخود میروند، بداخل باطن خود میروند تا آن «خود» «یابی» را پیدا کند و طی این خود یابی ممکن است حین تفکر و عبادت «مذهبی عرفانی» به زیبایی طبیعت ژرف بنگرد زیرا برای خلسه فکری اش همین زیبایی طبیعت بهترین جولانگاه است.

گفت و شنود و بحث فرد با جامعه

دانشمندان، پیامبران، اولیا و فیلسوفان با نظریات و عقاید شان جوامع بشری را دوباره شکل داده اند. درست نیست که بگوئیم «دانشمند کسی است که بفکرش نظریات مهمتر از مردم اند» چنانچه پاول جانس^۱ (۱۹۸۹م) فکر کرد. شکی نیست که به تناسب (مردم در اطراف تمدنها) این نظریات بوده اند که مردم و تمدنها را شکل و سمت و سو داده اند؛ نظریات دینی و فلسفی، بازی های دانشمندان نما برای ساعت تیری نبودند بلکه بخاطری بمیان آورده شدند که احساس کردند مردم به آن نیاز دارند و آنرا برای مردم انجام دادند. بسیاری نظریات خارج از وحی انبیا برای بشریت از طریق الهام الهی و یا مکاشفه و ادراک به میان آمده اند و از اثرات ان بالا مردم جدا شده نمی توانند.

انکشافات تکنالوژیکی و ایدیالوژیکی جوامع محصول یک تکامل تدریجی است که از عناصر فرهنگی یا روابط ذات الیبینی فرهنگی یک قوم در جامعه بشری تا مدنیتهای عروج یافته اند. بنابراین تمدنها درجه پختگی و کارکشتگی جوامع بشری است که طی مرحله انکشاف و سازمان روحانیت و مادیت خود به آن نائل میشوند. اگر از یکطرف پیشرفت تکنالوژی و ساینس بخاطر ساده بودن آن و بدون قضاوت، کلتور و ایدیالوژی و مداخله احساس و هیجان

¹ - Paul Johnson

بشری به سرعت حیرت آوری پیش میرود در مقابل سرعت پیشرفت تمدن بالاثر احساسات انسانی، رسوم و عنعنات، عدم مصونیت فردی، تعصب پیشداوری و عناصر فرهنگی یعنی روابط ذات الیبینی فرهنگ کاهش می یابد.

گفت و شنود و بحث بین تمدنها

بسیاری از علمای علوم اجتماعی به این باور اند که هیچ نوع تمدنی «از نو» وجود ندارد. تمدنهای یونانی و رومی که هسته های مدنیت غربی اند طی مراحل مختلف کشور گشایی ها، جنگ ها، تجارت، سرمشق گیری و ارتباطات پنهانی و مستور با امپراتوریهای مصر، سومر، بین النهرین، امور، بابلیون، آشوریا، اسرائیل - یهود، کلد و فارس متدرجاً تکامل یافته اند. جوزف کمپل^۲ به این باور است که تمدن بین النهرین قسماً به طرف غرب ساطع شده که تمدن غربی را می سازد و قسماً بطرف شرق به طرف هندوستان و چین تکثیر یافته که بعد ها بنام مدنیت های شرقی مسمی شده اند. به عین منوال بسیاری از فیلسوفان معاصر تاریخ به این نظر اند که هیچ نوع تمدن خالص و ناب شرقی و غربی وجود ندارد. در واقع تجارت جهانی، تکنالوژی معلوماتی همگام با آهنگ انکشاف سریع رسانه های اجتماعی باعث شده تا گفت و شنود میان مردمان را توسعه بدهد و همین دیالوگ جهانی مردم است که قبل از قبل «تمدن قرن بیست و یکم بشری» را ایجاد نموده است. در مقطع امروزی رقابتهای ابر قدرتها مفهوم «تمدن یک انسان» را برای این تفاهم هنوز هم مناسب تر می سازد که نه تنها میسر تکاملی تاریخی مدنیتی درک گردد بلکه همین خود مسیر معقول برای پایداری یک کره زمین زنده و مستدام است.

گفت و شنود و بحث میان تمدنها در گذشته، زمان موجود و آینده

اساساً تاریخ، مفهوم زمان است و زمان عنصر لاینفک فعالیت بشری افراد، جوامع و تمدنهاست. به نظر من بخاطر شناخت "خاصیت انسان" و "ماهیت جوامع انسانی و مدنیت های آن" هیچ چیزی بهتر تری به جز از فلسفه تاریخ وجود ندارد که نه علوم اجتماعی و نه علوم طبیعی به تنهایی میتوانند آنرا بهتر تر از فلسفه تاریخ شرح کند. شک نیست که آنچه را که ما تمدن ها می نامیم مقید به جغرافیه، حوادث ویرانگر نهاییه العالم طبیعت، قوانین علیت و احتمالات و حتی ممکن در منکوب بودن به قوانین تئوری کوانتم و یا به فزیک تئوری آشوب بوده و در همین محدوده قالب گیری شده اند. معهداً در جهان هستی انسانها و تمدنهای شان نیرو های تعیین کننده ی که به احتمال قوی وجود دارند عبارتند از:

(الف) سایکولوژی یا روانشناسی فرد،

(ب) روان شناسی اجتماعی و روان شناسی توده.

(ج) فرهنگ: مانند دین، رسوم و عنعنات و عناصر سلوکی،

(د) نیرو های اقتصادی،

(ه) نیرو های سیاسی و ایدئولوژیکی

(و) خاطرات فراموش ناشدنی حوادث گذشته و

(ز) محرک اسرار آمیز باطنی در ضمیر آگاه و ضمیر نیمه خود آگاه انسان.

ما علاقمندی فزاینده انسان را در باخبری از تاریخ تمدن خود و دیگران، نه بخاطر کنجکاوی بلکه بخاطر ضرورت کشف شباهت های انسان، توسعه آگاهی انسان بخاطر دوستی مزیدتری آمیخته با عشق و محبت و ارزش دادن به انواع خوشی های جهانی غیر نفسانی مانند هنر های مستظرفه، موسیقی و شعر و غیره نیاز داریم. فیلسوف بزرگ ایمانوئل کانت درست توصیه نموده که «هدف دلخواه غایب نسل بشر همانا کسب بنای تمام عیار مدنی است» تا به دست انسانها چنان تاریخی سپرده شود که شارح رهسپاری شان از اوج همان مقصود نیکویی مشترک شان باشد. به باور من بعوض باز نویسی فلسفه تاریخ از دیدگاه تحقیق گذشته نگرانه یا مروری، مؤثر ترین راه همان خواهد بود تا هر چهار تمدن عمده بشری در چهارچوب ملاقاتهای آینده نگرانه دیالوگها و مباحثات با هم دخیل شوند تا تمدنهای همدگر را خوبتر و بهتر تر بشناسند تا در برابر آن چلنجهای شدیدی باهم تشریک مساعی نمایند که انسانهای قرن بیست و یکم در کره زمین با آن روبرو اند. هیچ تمدن به تنهایی نمی تواند مشکلات عظیمی را که هوا، آب و حیات انسان را تهدید می کند حل نماید، هیچ تمدنی به تنهایی نمی تواند نیل به صلح و نظم جهانی ممکنه را بدون از دست دادن زندگی فرد، ملت، ادیان و هویت های که مهر تاریخ بر جبین شان زده شده است به انجام برساند.

میخواهم اضافه کنم که امیدواری بلند به معنویت دینی و عقیدتی انسانی و نیز آرزومندی به تکنالوژی معلوماتی قرن بیست و یکم مرا به این باور خیلی خوش بین میسازد که وسایل موجوده میدیای اجتماعی و تکنالوژی معلوماتی

² - Joseph Campbell

انسانی فرصت بی نظیر و بی همتای را در اختیار بشریت قرار داده تا از طریق آن تمدنها همدیگر خود را بتواند بشناسد و هم برای صلح و ترقی تمدن جهانی کار نمایند و نیز هر کدام ما در راستای فرا رسیدن روزی کار و آرزو نماییم تا بگویم «بالاخره بالاخره! چقدر خوشبختم که تابعیت جهانی دارم!»

آیا فلسفه تاریخ میتواند آینده را پیشبینی کند؟

با در نظر داشت پیچیدگی روانی انسان و با واهمه های روان - رنجوری مردم، اراده آزاد، پیچیدگی رو به تزاید جوامع انسانی و تمدنها در مقاطع مختلف زمانی و وقایع ناگهانی طبیعت، تقریباً ناممکن است که مسیر تاریخ ملت ها و تمدنهای جهان را یا بصورت انفرادی و یا در مجموع پیشبینی کرد. یگانه چیزی را که ما کرده میتوانیم همانا طریقه علوم دقیق مثبت است؛ شیوه فورمولبندی فرضیه های درست «وقوع حقیقی رویداد ها»، مسلماً که این طریقه مانند تقریبات علوم "دقیق مثبت" نیست که عاری از غلطی نباشد.

سیر تاریخی حیات انسان، تکامل تدریجی و متداوم فرد- انسانی، خانواده او، قوم او، جامعه او، ملت بودن و تمدن های او را با فراز و نشیب های معمول و متداول آن نشان میدهد. ممکن است که توسعه متداوم خود آگاهی انسان که بوسیله ساینس، و تکنالوژی معلوماتی مانند توسعه رسانه های اجتماعی و غیره تقویت یافته است شاید در تکامل آگاهی تمدنها چنان اثر عظیمی را از خود بجا گذارد که از روی آن پرده های فلزی، بوریایی و مخملین متدرجاً دور خواهد شد. ممکن روزی فرا رسد که ما سپیده دم کره خاکی بی نهایت کمیاب و زیبای آبی - سفید خود را در میان بیلیونها ستاره های کهکشان، این مامن پر شکوه را و در بین آن خانواده زیبای خود را به همدستی تمام بشریت و با آینده مشترک و درخشان آن ببینیم. با پیدایش سیستم های تیوریکی پیچیده ریاضیات، که تا کنون یک تعداد شان در بیولوژی، سیوسالوژی و اقتصاد قابل استعمال اند، تا حال این تیوری ها در بخش تحلیل کشمکش های مدنیت به کار نیافتاده اند. این باور من است که در آینده نه چندان دور با در نظر داشت پیشرفتهای استثنایی ما در جهان کمپیوتر، سیستم های تحلیلی پیچیده با وضع و کیفیت عالی و بهتر تری به میان خواهد آمد و در آن موقع شاید به این نکته نزدیکتر شویم که سلوکه های ممالک و تمدنها را در مقطع مشخص زمانی پیشبینی کرده بتوانیم و انسانها را به این قادر ساخته بتوانیم تا خود را از حوادث نهایت عظیم ویرانگر کنار کشیده بتوانند. در عین حال شاید متخصصین طبق تجارب، دانش حاصله، بصیرت و تعقل شان بتوانند در رابطه با تصادمهای فاجعه زای آینده تمدنها هوشدار بدهد.

بالاخره ما انسانها باید مبارزه و تلاش کنیم تا طبیعت : "خاصیت واقعی با کل استعداد های ذاتی انسانیت" خود و با ارزشهای معنوی دریابیم که معرف ما منحصی انسان است و ما را از حیوانات و از بودن : "هستی ما و از استی ما" ما متمایز می سازد، متجسم ساختن این ارزشها «تبدیل شدن آن در فعل و انفعالات شخصیت فردی و در مجموع اراده و افعال ما» ست که ما را از هلاکت - خودی بر حذر میدارد.

زمانیکه اسناد تفسیری ساینس و میتافزیک و فلسفه های "عینی" و نظری تاریخ، نتواند به درک امروزی ما کمک کند در آنصورت باید از ته دل این آرزو را داشته باشیم تا فلسفه تاریخ جهانی را با جهان بینی عام ایجاد کنیم تا ما را به طرف «مقصود غایبی انسانیت در سترگ ترین طرح مقصودی خالق کائنات» سوق دهد.

«معما ها زیاد اند، ولی اسرار آمیز تر از خود انسان چیزی دیگری نیست.» (اصلاح از نویسنده : گفتار پیندار^۳ ۶۰۰ ق.م.

Bibliography

- ❖ Buchanan, M. Ubiquity: Science of History; Chaos Theory. Phoenix. London, 2000.
- ❖ Johnson, Paul. Intellectuals. Marx & Tolstoy to Sartre & Chomsky. Harper Collins. NY. 1988.
- ❖ Ditto. Creators: From Chaucer and Dürer to Picasso and Disney. Harper Perennial. 2006.
- ❖ Gadamer, Hanz Georg. Truth and Method. Bloomsbury Academic. London, 2004.

^۳ - Pindar : پینداریوس : شاعر و سخنور بزرگ یونان. تولد ۵۵۲ ق.م وفات ۴۴۳ ق.م. - م

- ❖ Langan, Thomas. The meaning of Heidegger. Columbia University Press. NY. 3rd Edition, 1965.
- ❖ Sinclair, T. A. Aristotle: The Politics. Penguin Books. London., New York, 1981.
- ❖ Teilhard de Chardin. The Devine Milieu. Harper & Row, Pub. New York, London, 1960.
- ❖ Tucker, R.C. The Marxist-Engels Reader. W.W. Norton & Co. New York. London. 1978
- ❖ Tolstoy, Count Leo. War and Peace. Signet Classics. New York. 1968.
- ❖ Williams. F. Rushbrook. Sufi Studies: East and West. E.P. Dutton Co., Inc. New York. 1973

منابعی که نویسنده از آن استفاده کرده

- Abdur Rahman Khan; King of Afghanistan. History of Afghanistan: Crown of Histories. Autobiography and Memoirs. (In Dari); Maiwand Center of Pub. Peshawar. 1997.
- Afghani, Sayyid Jamal Din. Hakikat-i Madhabi Nachari wa Bayani HaliNacharyan. (In Dari); Hydarabad-Deccan. 1886.
- Afghani, Sayyid Jamal Din. The Refutation of the Materialists (al-Radd'a al-dahriyyin) (In Arabic); Beirut, Lebanon: Beirut Publ. 1886.
- Afghani, Sayyid Jamal Din. Tammamiyat al Bayan. (In Arabic): A Political, Social and Cultural History of Afghanistan; Cairo. 1879.
- Afghan, Fazel Ahmed, MS. Conspiracies and Atrocities in Afghanistan 1700-2014. Indiana, USA; Xlibris Pub. 2015.
- Amir Abdul Rahman. Taj al-Tawarikh: Crown of History 1747-1900. (In Dari). Volumes 1&2; Peshawar: Saba Pub. 1997.
- Aristotle. The Politics. Translated by T.A. Sinclair, revised by T.J. Saunders. Penguin Books. London, New York, Australia. 1962. Revised. 1981.
- Barfield, Thomas. Afghanistan: A Cultural and Political History. Princeton University Press; New Jersey, UK. 2010.
- Berger, P.L. & Huntington, Samuel. Many Globalization: Cultural Diversity in the Contemporary World. Oxford University Press. Oxford, New York, Istanbul, Tokyo. 2002.
- Brooke, Henry. Brigade Commander: Afghanistan The Second Afghan War. Leonaur of Oakpast Ltd. 2008.
- Creed, Richard John Gordon, and Henry Gordon Creed. The Gordon Creed in Afghanistan edited by William Trousdale. London; BACSA (British Association for Cemeteries in South Asia, 1984).
- Dalrymple, William. Return of a King: The Battle for Afghanistan, 1839-42. New York: Alfred Knob, 2013.
- Descartes, René. Discourse on Method and Meditation on First Philosophy. Translated by D.A. Cress Hackett Pub. Co. 1980.
- Duprée, Louis. Afghanistan. Oxford University Press; Kagzi Printers: Karachi, Pakistan. Sixth edition. 2010.
- Evans, Martin. Afghanistan: A Short History of its People and Politics. New York: Harper Collins. 2002.

د پانو شمیره: له ۵ تر ۸

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de

یادونه: دلیکنی د لیکنیزې بڼې پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له رالیولو مخکې په څیر و لولئ

- Farhang, Mir Mohammad Sidique. Afghanistan in the Last Five Centuries. (In Dari); Kabul: Kabul Printing House and Iran Publishing. 1964.
- Forbes, Archibald. Britain in Afghanistan: The First Afghan War 1839-42; Oakpast, UK: Leonaur, 2007.
- Forester, E. M. A. Passage to India; New York & London: Harcourt, Brace & World, Inc., 1924.
- Frazer-Tytler, W. K. Afghanistan: A Study of Political Developments in Central and Southern Asia. Third Edition; Oxford University Press: London, New York, Toronto. 1967.
- Ghoobar, Mir Gholam Mohammad. Afghanistan in the Course of History. (In Dari). Vol. 1&2; Khairi & Kabul Publishers & Speedy Printing: Virginia, USA. 1967, 1978, 1999, and 2007.
- Habibi, Abdul Hai. History of Afghanistan. www. Afghan-German.com; www. Alamahabibi.com.
- Hamid, Kashmiri. Akbar Naama. (In Dari). Sarajul Tawarikh; Anjomani Tarikh Afghanistan: Kabul, Afghanistan. 1964.
- Hanna, Henry Bathurst. The Second Afghan War, 1878-79-80: its causes, its conduct and its consequences. Vol. 1&2; Westminster Archibald Constable & Co.: Whitehall Gardens, UK. 1899 and 1904.
- Harlan, Josiah. A Memoir of India and Afghanistan. With observations on the Present Exciting and Critical State and Future Prospects of those Countries. Boston; Adamant Media Corporation, 2005.
- Heidegger, Martin. Being and Time (Sein und Zeit) Translated by J. Macquarrie & E. Robinson. Harper Perennial Modern Thought, New York, US, UK. 2008.
- Heilbroner, Robert L. The Worldly Philosophers: The Lives, Times, and Ideas of the Great Economic Thinkers.; Simon & Schuster, Inc.: New York, NY. Eight editions. 1992.
- Hopkirk, Peter. The Great Game: The Struggle for Empire in Central Asia. New York, NY: Kodansha America Inc. 1994.
- Jung, Carl G. The Undiscovered Self: The Dilemma of the Individual in Modern Society: A Passionate Plea for Individual Integrity. Translation by R.F. C. Hull. Signet/Penguin. London, NY. 1958.
- Kaye, Sir John William. History of The War in Afghanistan. Vol. 1,2 & 3; London: to Her, Richard Bentley, Publisher in Ordinary to Her Majesty. Second edition, 1968, and 1983.
- Khambatta, Hoshang J. Plato: Introduction to Timeless Thoughts, All Dialogues Summarized/Bad Homburg: Normed Vertag: Englewood, NJ. 2016.
- Keddie, Nikki R. An Islamic Response to Imperialism. University of California Press. Berkeley, Los Angeles, London. 1983
- Kohzad, M. The Afghan Culture in Past Five Century. (In Dari); Bala Hissar, Kabul: Kabul Pub. 1970.
- Lal, Mohan Esq. Amir Dost Mohammed Khan of Kabul: With His Political Proceedings Towards the English, Russian and Persian Governments, Including the Victory and Disaster of British Army in Afghanistan. Vol. 1; London: Longman, Brown, Green, and

Longmans, 1846.

- Langan, Thomas. The Meaning of Heidegger: Critical Study of an Existentialist Phenomenology. Columbia University Press. New York, London. 1961.
- Lenin, V. L. State and Revolution. International Publishers. New York. 1932, 1974.
- Macintyre, Ben. The Man Who Would Be King: The First American in Afghanistan. New York: Farrar, Straus and Giroux, 2004.
- Macrory, Patrick. Retreat from Kabul: The Catastrophic British Defeat in Afghanistan. 1842; Gilford, Connecticut: Lyons Press, 2002.
- Mountstuart Elphinstone, An Account of the Kingdom of Cabul and its Dependencies in Persia, Tartary and India, Dooranee-Monarchy. Two Vol.; London: Richard Bentley-Publisher in Ordinary to Her Majesty. 1839.
- Nitobi, Inazo. Bushido: The Soul of Japan. Timeless Classic. USA. 2012.
- Qaderdan, Abdul Shukor. The Reflections of Bedil about IRFAN (Mysticism), (In Dari); Publications of Khawer: Kabul, 2013.
- Renan, Ernest. L'Islam et la Science. (In French); L'Archange Minotaure. Vers l'Orient: Policrom Publication A Barcelone. Distribution par Belle Lettres, 2012.
- Rishtia, Sayyid Qasim. Afghanistan in Nineteen Century. (In Dari); Government Press: Kabul, 1968.
- Roberts, Frederick Sleight. Forty-One Years in India. Richard Bentley & Sons. London. 1896.
- Robson, Brian. The Road to Kabul: The Second Afghan War, 1878 - 1881. Arms & Armor Press; London, New York, 1987.
- Rouse, W.H.D. Great Dialogues of Plato. Translated by. Signet Classics/Penguin. 1984.
- Sistani, Mohammad Azam, Academician. Emergence of Modern Afghanistan and Ahmad Shah Abdali. (In Dari); Peshawar Publication. 2007.
- Ibid. Two Afghan Military and Political Geniuses in Middle of 19th Century in Afghanistan. (In Dari); Meshad, Iran: Behnasher Publishing, 1999.
- Ibid. The Battle of Maiwand, Malalai and Ghazi Sardar. (In Dari); www. Afghan-German.com/Writers'Archives: 03/12/2008.
- Ibid. The Forty-Year-old Heroine of Maiwand (In Dari); Second Anglo-Afghan War December 2, 1879). Afghan-German; 01/12/2008.
- Smith, Adam. The Wealth of Nations: Inquiry and Causes of. University of Chicago Press. Chicago. Two Vol. 1904, 1976.
- Smith, Houston. The World's Religions: The Religions of Man. Harper Collins Pub. New York, NY. 1958, 1991.
- Suzuki, D. T. Zen Buddhism: Selected Writings of D. T. Suzuki. Published by Doubleday; Random House Inc.: New York, USA, 1956, 1996.
- Tolstoy, Leo. War and Peace. Translated by Ann Dunnigan. The New American Library, Inc. New York, NY. 1968, 1980.
- Tsunetomo, Yamamoto. Translated by Alexander Bennett. Hagakure:

د پانجو شميره: له ۷ تر ۸

افغان جرمن آنلاين په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټينگه کړئ maqalat@afghan-german.de

يادونه: دليکنې د ليکنيزې بڼې پازوالي د ليکوال په غاړه ده ، هيله من يو خپله ليکنه له راليږلو مخکې په خپر و لولئ

The Secret Wisdom of the Samurai; Tuttle Publishing: Tokyo, Vermont, Singapore, 2014.

- Yorke, Edmund. Maiwand 1880: Battle Story. Spellmount; The History Press: Stroud, Gloucestershire. 2013.
- Wahaj, Saraj. Malalai. Darde Dele Afghan Magazine. (Dari); Issue 36. 1990. wahaj@comcast.net
- Zikria, B.A. One Home, One Family, One Future. Author House. Bloomington, Indiana. 2010.

ختم

د پانډو شميره: له ۸ تر ۸

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de

یادونه: د لیکنیزې بڼې پازوالی د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له رالیږلو مخکې په ځیر و لولئ